

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, avgust-septembar 2011. • Godina IV

broj
44-45

Treći rođendan „Tandrčka”

RIČ UREDNIKA

Draga dico,

Ako vam se oduljio raspust, ako ste se uželili vaši drugara i „Tandrčka”, onda je pravo vreme da krenemo u još jednu godinu druženja.

Želimo dobrodošlicu svim našim prvačićima, al i svima ostalima koji

ove godine počimaje učiti bunjevački govor u školama. „Tandrčak” će se truditi da vam to učenje olakša i učini zanimljivim.

Zato, srićno svima u novoj školskoj godini.

I da vam dnevnicu budu puni petica a glavice pune novi znanja.

urednik:

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Tehnički urednik: **Nikola Stantić**
Saradnici: **Ruža Josić, Ana Popov, Eva Bačlija, Branka Bešlić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir K. Matković, Ružica Parčetić**

Ilustrator: **Bane Kerac**

Štampa: **Rotografika Subotica**

CIP - Каталогizacija u publikaciji Библиотека Матице српске, Нови Сад
087.5

TANDRČAK : dičiji list na bunjevačkom / odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 2008 br.1 - Subotica : Bunjevački informativni centar, 2008.- ilustr. : 30 cm
Mesečno

ISSN 1820-6735

COBISS.SR-ID 228104199

„Tandrčak” proslavio rođendan

Svaki rad i trud treba nagraditi, najvažnija je poruka učenicima koji uče bunjevački govor u školama. Tako je bilo i na kraju ove školske godine, 2010/11. Pošto je vaš „Tandrčak” oči na litnji raspust.

O „Tandrčkovom” rođendanu, promociji knjige i ekskurziji pišemo vam, evo, prvom prilikom. Sve je to bilo pripremljeno za naše učenike bunjevačkog govora i to u jednom danu. Za koji su svi kazali da je bio odličan.

Tandrčkov rođendan, promocija knjige

Treći rođendan dičijeg lista na bunjevačkom jeziku „Tandrčak” proslavljen je 4. juna. U veliku salu amfiteatra Otvorenog univerziteta došlo je oko 250 dece, koja uče bunjevački govor u školama, a bilo je i oni koji samo čitaju ovaj list. Proslava rođendana je, ko i dosad, bila

„Tandrčkovo blago” 3

Autori knjige: Ana Popov, Alisa Prčić, Gabrijela Diklić, Geza Babijanović, Marko Peić, Petar Vojnić Tunić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Vladimir Parčetić i Vinko Janković.

Recenzenti: Judita Plankoš i Joso Poljaković. Ilustrator Bane Kerac a tehnički urednik Nikola Stantić.

i promocija nove knjige „Tandrčak i njegovo blago” 3 u izdanju NIU „Bunjevačkog informativnog centra”.

Goste je pozdravila i program vodila **mr Suzana Kujundžić Ostojić**, urednica ovog dičijeg lista i promovisane knjige. O listu ko i učenju bunjevačkog govora u školama divanila je pridsidnica Odbora za obrazovanje **Mirjana Savanov**. Priređen je i prigodni program za mališane, u kojem su uživali i stariji, jel bila je to proslava izdivanjene i pisane bunjevačke riči.

Sala se zaorila kad je krenio s pismom dičiji hor „Tandrčak” a čime drugim neg „Tandrčkovom himnom”, za koju je tekst napisala **Gabrijela Diklić** a muziku komponovao **Bata Nonin**.

Zdravo lipo deklemovale su se i pismice iz prijašnji brojeva „Tandrčka”: **Marko Sadojević** iz Osnovne škole „Sonja Marinković” deklamovao je pismicu „Pivac”, a pripremila ga je učiteljica **Ruža Josić**; **Marijana Francisković** iz OŠ „Sveti Sava”, područna škola Bikovo, recitovala je pismicu „Šic mačko”, a pri-

pravila ju je učiteljica **Mirjana Kujundžić**.

Publika je uživala i u izvedenom igrokazu „Tandrčkove strane”, koji je napisala nastavnica **Ana Popov**, a izveli su ga đaci iz OŠ „Đuro Salaj”, koje je pripremila učiteljica **Jelena Vukčević**.

Splet bunjevački igara odigro je BKC „Tavanakut”, folklorna grupa starije djece od V do VIII razreda. Oni su za svoj nastup nedavno osvojili i prvo mjesto na pokrajinskom takmičenju.

Svoju pismu „Didin nasljednik” izdeklamovao je **Vladimir Parčetić** iz Sombora, učenik VIII razreda, on je i najmlađi autor u trećoj knjizi „Tandrčak i njegovo blago”.

Publiku su razveselili tamburaši „Somborski bečari” sa spletom pisma. Ovi mladi tamburaši iz Sombora počeli su svoj rad tako što su se osnovali preko interneta.

Najlipši crteži

Ove godine u „Tandrčku” bio je raspisan i konkurs za najbolji likovni rad na temu „Tandrčkov rođendan”. Od ve-

ta za svaki razred i jedna specijalna za najmlađeg učesnika. Specijalnu nagradu dobila je **Jelena Bešlić**, 5 godina, iz Subotice, za I razred **Stasa Stantić** 12 OŠ „Vuk Karadžić” Bajmok, II razred **Denis Vukmanov Šimokov** II a OŠ „Bosa Miličević” Novi Žednik, III razred **Viktorija Tuzlak** III a OŠ „21.okrobar” Sombor, IV **Jelena Malinović** IV d OŠ „Sonja Marinković” Subotica. Za sve nagrađene pripremljen je poklon-paketić s priborom za crtanje kako bi svoje talente još više razvili. Po završetku programa dica su se zasladiła s rođendanskom tortom di je nastalo pravo rođendansko veselje. Posli ovog slavlja učenike je očekivala pustolovina po ergeli „Kelebija”.

Ekskurzija na ergelu „Kelebija”

likog broja pristigli radova najbolje je odabro **Bane Kerac**, ilustrator ovog dičijeg lista i promovisane knjige.

Dodijeljene su četiri nagrade - prva mis-

U 13 osnovni škula u Subotici i jednoj u Somboru izučava se bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. U organizaciji Bunjevačkog nacionalnog sa-

vita, kraj škulske godine obilježili su svi, već tradicionalnom, jednodnevnom ekskurzijom. Ovaj put bio je to izlet na ergelu „Kelebija”. Bila je to prilika da se i učitelji i sva dica bolje upoznaju, druže i zasluženno lipo provedu.

Ergela „Kelebija” je na krajnjem siveru Bačke, blizu granice s Mađarskom. Uređena u vojvodanskom stilu s nigovanim travnjacima, zelenilom, drvoredom i veštačkim jezerom. U skladu sa standardima novijeg datuma, na ergeli su moderne kočare, boksovi, takmičarski tereni, prostrani pašnjaci... pravi raj, kako za positiocce, tako i za prave lipotane ove ergele – konje.

Svi su uživali u vožnji fijakerima, jašenju i druženju s konjima. Velika, prostrana igrališta mamila su dicu svojim drvenim sigračkama, žužaljka, loptama, žiča-

rom, toboganima... I sigranju i veselju nikad kraja. Za dicu i njeve učitelje pripravljena je užna što je osvežilo zaigrane curice i derane. U laganoj šetnji i obilasku ergele pažnju je privuklo mini zoo vrt domaći životinja s jednim naročito lipim paunom. Mnoga dica su na ovoj ergeli pripoznala motive didini i majkine salaša a za nje od nji ovo je bio prvi susret s fijakerima, konjima, livadama...

U večernjim satima, pripuni utisaka i divana, pomalo i umorni, školarci su se autobusom vratili do Subotice.

Još jedna škulska godina je na kraju, a nova druženja i poznanstva nastaviće se međusobnim posita i saradnjom u novoj škulsjoj godini.

I evo nas na početku te nove škulske godine u kojoj vam želimo puno sriće!

S. K. O.

Nagrađeni radovi

Rad Jelene Bešlić

Rad Staše Stantić

Rad Denisa Vukmanova Šimokova

Rad Viktorije Tuzlak

Rad Jelene Malinović

Bunarićko proštenje – kraj Dužijance

Dugačak je put kojim kriv triba da priđe od njive do astala. Tušta puti je Bunjevacistiravo konje na njivu i plugom zaoro dok kriv nije ispečen. Istina, danas se na njivu tiraju traktori i kombajni, al se paor opet priznojava dok se kruva od novog žita ne naide. Zato Bunjevci slave taj važan i mukotrpan put – put kruva, kroz ževenu svečanost Dužijancu.

Dužijanca – kadgod i sad

Još od prije 100 godina, kad su bunjevačke familije išle radit ris, proslavljao se završetak dobijanja žita. Risari su ručno kosili, risaruše su rukovetale (vezale snoplje). One malo spritnije plele su vinac od slame i klasja koje su mećale bandašu na šesir. Tako okićeni odlazili su domaćinu na salaš da ga obaviste o završetku radova. Domaćin ji je bogato častio, a domaćica ji škropila svetom vodom.

Ovaj događaj je kasnije posto jav-

na svečanost. Pored takmičenje risara organizuju se kola, izložbe slamarski radova, konjičke trke, smotra tamburaša, folkloraca. U završnoj svečanoj povorki učestvuju konjanici (barjaktari, graničari i jahači na konjima), ukrašene karuce sa žitom, fijakeri s divojkama i momcima u bunjevačkim nošnjama. Posli mise, di je blagosiljan novi kriv, ide se na „salaš“ u

centru varoši di se kriv pridaje prid-siniku Opštine ko domaćinu varoši.

Bunarić, misto di se sastaju dvi vire

Završna svečanost održava se na Bunariću. To je misto na jugozapadnoj obali Palića. Jedinstveno je po tom što se tamo sastaju dvi vire – katolici (koji dolaze na svetište Majke Božje – Bunarić) i pravoslavci (u kapelu Majke Božje – Vodica). Neobična je i istorija ovog kraja. Stari ljude divane da se na tom mistu 1879. godine ukazala Prisveta Bogorodica i na njezinom mistu pojavljivanja nasto je izvor. Pripovida se još da se tom vodom umivala jedna slipa curica koja je od vode i progledala. Od onda su tušta ljudi našli lik za svoje rane i bolesti u toj vodi. Podigli su križ, kapelu, crkve, prilazne putove. Svake poslidnje nedilje avgusta Bunjevci, a i drugi narodi, idu na Bunarić na proštenje s kojim se završava proslava Dužijance.

R. Josić

Đaci prvaci

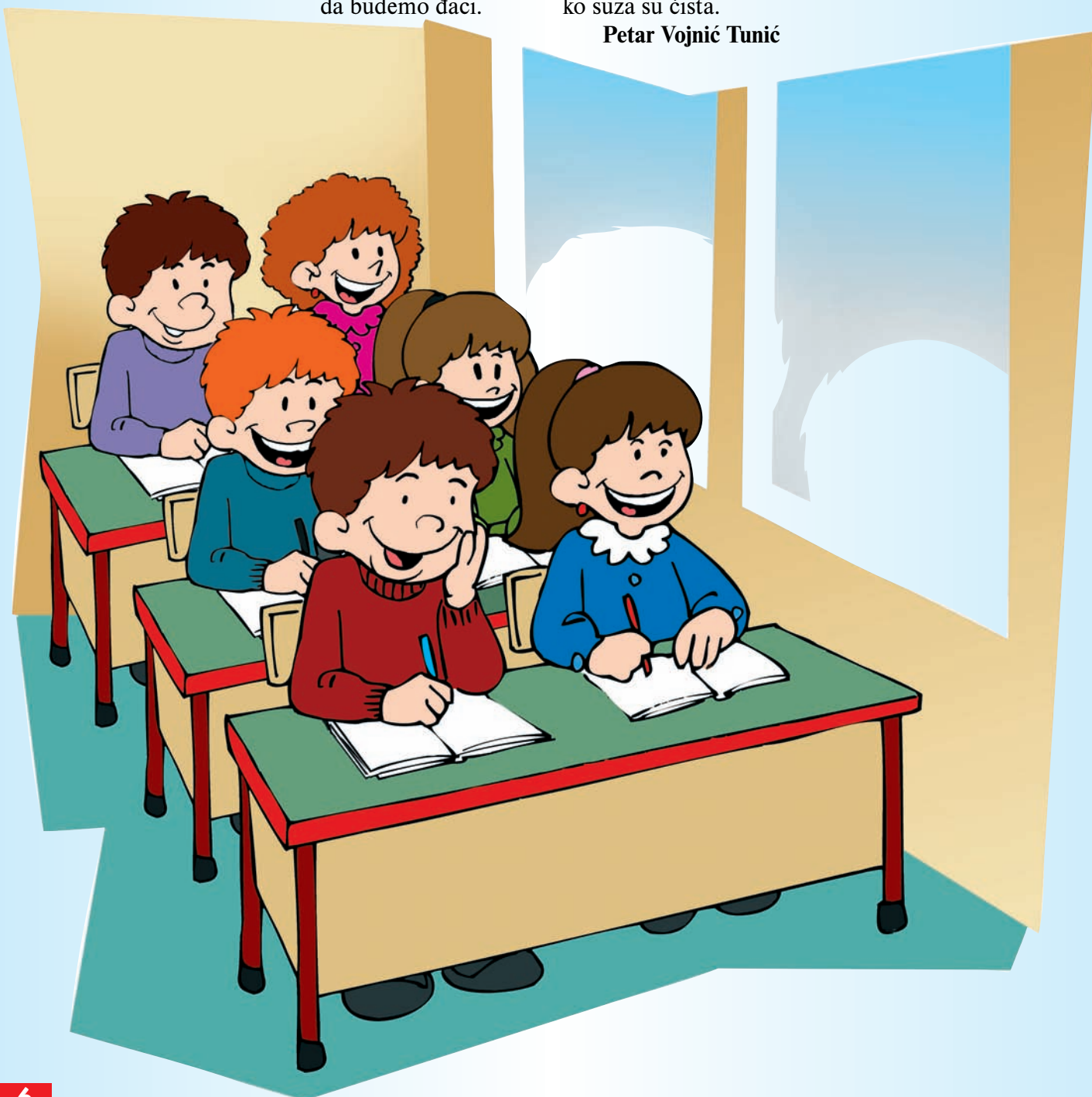
U školu smo pošli
postali smo đaci,
svi se radujemo
a tek smo prvaci.

Učionica je puna
svi smo mi prvaci,
jedina nam želja
da budemo đaci.

To smo obećali
prvo sami sebi,
rič smo dali učitelju
a kako i ne bi.

I baći i nani
i didi i majki,
obećanja ista
ko suza su čista.

Petar Vojnić Tunić

POZORIŠTE
TANDRČAK

Kad će već škula

KAD ĆE VEĆ ŠKULA

- jednočinka -

LICA:

narator
Marko
Seka
mama
tata

majka
dida
ćica Pufnica
škulska taška

NARATOR

Dosadila Marku škula,
kad će već kraj doć?
Klapio je o raspustu
skoro svaku noć.
Otežala mu je taška,
sveska, knjiga svaka...
Od raspusta ničeg lipšeg
i nema za đaka.
Danima je smišljo jedan
zdravo dobar plan -
na jarošu sigraće se
s društvom svaki dan.
Al gle čuda! Ide Marko
putom tužnog lica,
ni ne čuje u granama
veso cvrkut tica.
Već danima sve to dobro
dida Martin vidi,
sigurno će njemu kazat
šta je to po sridi.

DIDA

Šta se, Marko, kaži didi,
s tobom litos zbiva?

Ta da nije kaka cura
za tu setu kriva?
Ako neće da divani,
već se važna pravi,
mani je se, bubice joj
vršljaje u glavi.
Al nemoj se na nju srdit,
curice su take,
pigavim nosićom često
paraje oblake.

MARKO

Nije, dida, nije viruj,
curice ne grdi,
mobilni telefon mene
baš obaško sridi.
Već danima on ne zvoni

ko prija što je znao,
ko da se sa svima redom
litos posvađao!

DIDA

Zar on da te jidi, čedo,
raspust prija svima,
još do škole, viruj didi,

tušta dana ima.
Od jutarnjeg rumenila
pa do prvog mraka,
iđi pa se sigraj s dicom
iz našeg sokaka.

MARKO

To ti velim. Za sigranje
dice nigdi nema...
Svi su digod očli, dida,
to je srž problema!
Još kod kuće eno, sidi
samo Peić Luka.
Zabadavad, nema vajde,
slomljena mu ruka.

TATA

Kad je tako, a ti uzmi
biciglu iz šupe,
provozaj se do Bikova,
al pazi na rupe.

Sutra kreni drugim pravcom,
treći sam pronadi,
u šumarak onaj lipi
obavezno zađi.

MAJKA

Za sigranje dice nema,
al sunce se smije,
i toplinom svojom ono
dušu svakom grije.

Jutrom bilim tebi pravi
tobogan na dugi,
na njem mista, viruj, nema
ni seti, ni tugi.

MAMA

Baš ti lipo majka veli -
nauči da snivaš
i da svakom novom danu
veselo zapivaš.

Dosada će onda, viruj,
uteć skroz od tebe,
ne dozvoli njozi više
da ti srce grebe.

SEKA

Ja sam, Marko, poslušala
odavno te riči -
nasmijana duša uvijek
svaki jad izliči.
Slušaj tice, crtaj, piši,

prošetaj po gradu,
otiraćeš tako friško
od sebe dosadu.

MARKO

U pravu ste svi odreda,
al moram vam reć -
pitanje me jedno muči -
kad će škula već?
Iako je kadgod teška
pa zaboli glava,
škulsko zvonce kad se javi
milina je prava!

SEKA

U pravu si. Škula uvijek
đaku ruke širi

i drugarstva nova rađa,
zavađene miri.

CICA PUFNICA

Mjao, mjao, ja bi rado
u škulu sa vama,
jedared me povedite,
posli ću već sama.
Ne mož uvijek ćica samo

da prede i drima,
cigurno ću tu naučit
sve o mišovima.
A kad škulu tu izučim,
obećavam, mjao,
zažaliće onaj mišić
što me sekirao!

ŠKULSKA TAŠKA

O, koliko ja već čekam
Markićevo rame,
kad sam na njem,
tad od mene
nema veće dame.

Kad će škula da me opet
sveske, knjige griju,
i Markove ruke da me
metnu u skamiju?

NARATOR

JEL TO, DICO, SAMO MARKO
ČEKO ZVONCA GLAS,
IL JE, MOŽDA, ISTI PROBLEM
MUĆIO I VAS?

ANA POPOV

Krojačovi sinovi

Bio jedared neki krojač, pa imo dva sina. I obadva učio krojačkom zanatu. Stariji je bio poslušan al mu nije baš bog zna kako išlo, dok je mlađi bio talentovaniji, al je volio radit na svoju ruku. Najviše mu se nije sviđalo što su morali šit uglavnom odila za svadbu i saranu.

Otac se jako razbolio, pa se već počelo nagađat koliko mu je vrimenta ostalo. Mlađi sin isko je u tal sve od što ostane za ocom, da ne gubi vrime u krojačkoj radnji

s dvi fele odila. Jel je pridosićo da će radnja ić prija starijem bratu neg njemu.

Tako je on rišio otić u velik grad, i tamo šit razna odila za svaku priliku. Tako i budne. Otac mu udovolji, i da sve što mu pripada, a posli tog spakuje se i ode. Za sobom je ostavio bolesnog oca i starijeg brata.

Kad je došo u velik grad, on zakupi krojačku radnju od novaca koje je dobio od svojeg oca i krene radit zanat koji je

kod kuće naučio. Uzo je i dva šegrta da mu pomažu. Dolazilo su mu je tušta mušterija i svi su tili različita odila. Poso mu je išo dobro, pa je on brzo počo živit raskalašno i nije mario koliko ga to košta. Trošio je novce na sve strane i častio koga je stigo, pa nije ostalo ni za plate šegrtima, koji su ga na kraju napuštali.

Kad je uvidio da će mu poso propast već je bilo kasno. Radnja mu je zatvorena a on je osto i brez radnje i brez imet-

ka s kojim je došo. Palo mu je na pamet pisat pismo ocu i iskat još novaca, al mu gordost nije dala, pa se krenio bit krojač kod tuđina.

Radio je po cili dan a zarađivo vrlo malo. Prisitio se da je isto ovo radio i kod oca, al je bio uvažavan a i živio je bolje.

Kad mu se sve steščalo zapita se šta mu je sve to tribalo. Da je bar znao štedit kad je imo svoj poso. Jednog dana on riši ostavit taj poso i vratit se ocu na noge, iskat da ga primi natrag, makar kako samo da ne mora radit za tuđina kojem uvik štogod nije dobro.

Spakovo je svoje stvari i krenio se na put svojem ocu i bratu. Nado se da će imat više sriće u svojem selu neg što je imo u velikom gradu. Al isto tako, i da će vidit živog i zdravog oca.

Kad je bio blizu kuće, otac ga spazi s vrata pa mu oma krene u susrit i zagrlu na ga na po puta.

„Sine moj, mislio sam da sam te zauvik izgubio.”

A sin mu odgovori „Oprosti mi oče što sam ti okrenio leđa i napušto te u bolesti.”

Otac nije čeko ni trena, naredio je da se napravi slavlje u čast njegovog povratka i pozove svakog u selo ko ga je poznavo.

Kad se stariji sin vratio s puta iz obližnjeg sela, on vidi svo to slavlje pa se začudi šta se moglo desit za jedan dan dok ga nije bilo.

Kad je čuo od jednog čovika šta se trevilo u njegovoj kući, da mu se vratio mlađi brat, i da njegov otac slavi, ni mu je bilo pravo. „Zašto se otac toliko vese-

li”, pito se on, kad ji je onako ostavio, pa požuri kući ružit oca al i bratu kazat šta mu je na duši ostalo.

Čim je stigo, on prikine muziku pa krene ređat svakom svoje. Što ga brat ostavio samog da se stara o bolesnom ocu, a oca opet što mu je oprostio sve novce potrošene uludo.

Na to otac ustane i kaže mu:

„Ne sudi bratu svom, nije mi se vratio rasipnik koji je živio daleko od svojeg oca, nego sin pokajanik kojeg sam mislio da više neću vidit.”

Na to stariji brat zanimi, pa pruži ruku mlađem, a slavlje se nastavilo do zore.

Napisano po biblijskim motivima
T. K. Matković

Ginisova knjiga rekorda

Knjiga Ginisovi rekorda, od 2000. godine zvanično pod nazivom „Ginisovi svitski rekordi“, nastala je sasvim slučajno. **Hju Biver**, direktor poznate „Ginis“ pivare iz Irske je 1951. godine raspravljao sa svojim prijateljima koja je najbrža evropska tica za lov. Pošto niko nije mogao dokazati svoje zvaničnim podacima, svatio je nedostatak take publikacije.

Tako je 1954. godine naloženo **Norrisu** i **Rosu Mekvirteru**, iz Londona, koji su imali agenciju za vođenje statistički podataka, da sastave i štampaju prvi iljadu primeraka „Ginisove knjige rekorda“, koja je bila podijeljena besplatno.

Već slideće godine, ustanovljena je i ozvaničena „Ginisova knjiga rekorda“, a prva edicija od 197 strana postala je zdravo popularna, pa je bila na samom vrhu top liste bestselera u Britaniji. U godini koja sledi, knjiga se probila i na američko tržište i rasprodala se u 70.000 primeraka.

Po uzoru na tematiku ove knjige, koja je imala običaj izlaziti jedared godišnje, napravljena je i emisija u kojoj su dica postavljala pitanja u vezi svitski rekorda, a njezini osnivači su davali odgovore. Napravljeno je više slični publikacija koje su bile zasnovane na Ginisovoj knjigi, s većim jel manjim uspihom. Al njegovu dominaciju na ovom polju niko nije uspio poljuljati dosad.

Niki od zanimljivi i skoriji rekorda koje možete naći na zvaničnom sajtu Ginisovi rekorda, su:

Najviše zmajova koji su letili u isto vreme

Aprila ove godine, u Kini je oboren

ovaj rekord. U jednom danu, na jednom mestu, letilo je nevirovatni 10.465 zmajeva! Prithodni rekord bio je 6.198 zmajeva.

Obadva događaja organizovana su specijalno u svrhu ulaska u knjigu Ginisovi rekorda.

gađaj je organizovan u čast 10 godina postojanja kompanije za proizvodnju biskvita. Biskvit je bio težak 279 kilograma. Što je daleko premašilo prošli rekord od 105 kila.

Najveći mamac za ribu

U avgustu mesecu ove godine, na Floridi, napravljen je najveći mamac za ribe! Ovaj mamac dugačak je 3,3 metra, a širok 45 cm. Težina mamca iznosi nevirovatni 161,11 kilograma! Što nije za čuđenje jel je mamac dvadesetčetiri puta veći od standardnog!

Najviše urađeni frizura za 12 sati

U maju ove godine, u državi Ohajo u SAD, oboren je rekord u najviše urađeni frizura za 12 sati. U ovom događaju učestvovalo je deset frizera iz frizerskog salona „Great clips“ u Springfieldu. Prithodni rekord je bio postavljen u 2010. godine, i iznosio je 329 frizura. Novi rekord je 392.

Najviše ljudi s maskama na jednom mestu

U maju ove godine, u državi Kaliforniji SAD, oboren je rekord u nošenju maski. Ovaj događaj je organizovan na Angel Stadiumu, tokom bejzbol meča između ekipa Anaheim Angels i Chicago White Sox. Na ulazu, nuz ulaznice bile su diljene i maske. A u ovom obaranju rekorda učestvovalo je čak 27.080 gledalaca utakmice.

Više rekorda možete pogledati na zvaničnoj stranici Ginisa:

www.guinnessworldrecords.com

T. K. Matković

Najduži lanac od balona

U februaru ove godine, u gradu Mumbai, u Indiji, oboren je rekord u najdužem lancu od balona.

Njegova dužina iznosila je 20.024 metra, što je postignuto s ukupno 198.240 balona!

Najduži biskvit za kerove

U državi Mizuri u SAD, u julu ove godine, oboren je rekord u pravljenju najdužeg biskvita za kerove. Ovaj do-

MP3 i energetska napici – nezdravi

criva, a niki od nji su i potencijalno kancerogeni (mož se obolit od raka). Nijedna dijeta neće bit uspišna ako se tokom nje i dalje piju gazirana pića.

Mobilni telefoni usporavaju rad mozga

Danas se brez mobilni telefona teško mož funkcionisat, smatraje mladi. Pritpostavljam da niste znali da ti isti telefoni usporavaju mozak.

Istraživanje koje je sproveda grupa nezavisni holandski naučnika, koji se bave istraživanjom mozga, pokaziva da česta upotreba mobilnog telefona usporava moždanu aktivnost.

Upotreba mobilni telefona, naročito kod mladi, pritirana i često brez nike potrebe. Koriste ji stalno, a da ne vode računa o vrimenu koje se provede u razgovoru jel pisanju poruka. Upotrebu mobilni telefona bi tribalo smanjit na razumne granice tj. koristit u izuzetnim slučajovima, ako imamo u vidu posljedice dugotrajnog korišćenja.

Branka Bešlić, psiholog

Većina vas zna koje su to stvari, namirnice ko i ponašanja koja su štetna po zdravlje i trude se da ji zaobađu. Međutim, šta je s onim aparatima, namirnicama koje upotribljavamo, koristimo, konzumiramo a da s njevim dejstvom na naš organizam nismo upoznati?

Pritpostavljam da većina vas nije znala da MP3 uređaji nepovratno uništavaju sluh.

Duže glasno slušanje MP3 plejera i slični muzički uređaja moglo bi trajno oštetit sluh i uzrokovat gluvoću, objavila je Evropska komisija. Istraživanja pokazivaje da pet do deset posto mladi, ako slušaje glasnu muziku (iznad 89 decibela) više od jedan sat na dan svake nedilje u najmanje pet godina biće suočeni s opasnosti od gubitka sluha.

Postavlja se pitanje: Šta možete uradit povodom tog? Naravno, imate izbor, jel da ne slušate MP3, a ako vam je to neprihvatljivo stručnjaci pridlažu slušat tiše jel kraće vrime.

Energetska napici goje i utiču na srce

Dal ste znali da energetska napici koji su sve popularniji med mladima povećavaju krvni pritisak?

Istraživači su studiju obavili na zdravim ispitanicima, kojima su svakodnevno davane po dvi limenke energetskeg napitka. Prvog dana ispitivanja u roku od dva sata po konzumiranju ovog napitka kod ispitanika je pritisak izazvan kontrakcijom srčani mišića povećan za 7,9 odsto, a sedmog dana istraživanja za 9,6 odsto. Naučnici tvrde da samo jedna konzerva energetskeg pića mož povećat rizik od srčanog napada jel šloga, čak i kod mladi ljudi.

Cigurno se pitate kako?

Energetska napitak je pun kofeina, zgrušava krv, što je uslov za kardiovaskularne probleme. Moj savit je da izbegavate energetska pića, pa čak i ako ona „daju krila” jel podižu nivo adrenalina.

Osim energetskeg napitaka opasnost postoji i od konzumiranja gazirani pića. Naime, dokazano je da gazirana pića nevirovatno goje i samim tim pridstavljaje opasnost po zdravlje. Naučnici su utvrdili da su ove šećerne vodice pune sode, čudnog ukusa i hemijski sklopljeni boja – jedan od glavni uzroka epidemije gojaznosti. Ova pića su puna aditiva, veštački boja i ukusa, koji su štetni za ositljivu sluznicu želuca i

Po znanje u Italiju

Budućnost Bunjevaca je u mladim i obrazovanim ljudima. Ovaj tekst poslala nam je upravo jedna taka cura. Ona voli učiti strane jezike i odvažna je u krčenju svojeg puta ka uspihu. Kako izgleda kad se uputite na učenje jezika u Italiju, detaljno nam je opisala Ana Bošnjak. Tekst objavljujemo i iz razloga što virujemo da će njezino iskustvo moždar bit poticaj i putokaz drugima

Ovaj raspust, mislim, nikad u životu neću zaboravit, bio je lip, koristan i uzbudljiv.

Završila sam s odličnim uspihom III razred gimnazije „Veljko Petrović“ u Somboru. Pošto od svi predmeta najviše volim strane jezike, engleski, latinski i nimački jezik fakultativno, još učim španski i italijanski jezik.

Odabiranje agencije, lokacija mista, cine...

Lanjske godine sam bila dvi nedilje u jednoj litnoj škuli za engleski jezik u Londonu i postigla najbolji uspih med svim polaznicima mojeg uzrasta.

Ove godine u dogovoru s roditeljima odlučila sam se za učenje italijanskog jezika. Već u maju sam počela tražit kaku litnju škulu za italijanski jezik i vrlo brzo sam stupila u vezu s univerzitetom „Dante Aligeri“, di se izučava italijanski jezik za strance. Povezala sam se s organizatorima litnje škole, a to je I love Italy agencija u Beogradu. Posli više dogovora i prigovoranja agencija je ponudila svoj program.

Škola jezika je u gradu Regio Calabria il Redo di Kalabrija, oma sam uzela moj geografski atlas i počela tražit grad i vidila da se on nalazi na samom vrvu „italijanske čizme“. Škola traje misec dana, od 29. juna do 30. jula, vidila sam i pomalo, zabrinuta lica moji roditelja, puštaje me prvi put samu tako daleko. Agencija je oma saopštila cinu škularine koja iznosi 330 e i 550e (za avionsku kartu i smištaj).

Putovanje, smištaj i početak u novoj sridini

I došo je taj 29. juni kad su me roditelji ispratili na aerodrom „Tesla“. Skupila se grupa, nas 50, i priuzo nas gospodin iz agencije, koji će cilo vrime brinit o nama. Pridstavio se ko Đani, što smo to zapamtile

ja i jedna moja drugarica iz okoline Sombora. U grupi ima i štogod stariji, ko da nisu svi sridnoškulci. Kasnije smo saznali da ima polaznika iz Makedonije, Crne Gore, al većina je ipak iz Srbije.

Opraštam se od roditelja, ulazim u avion koji leti za Rim, dok se nismo snašli već smo u Rimu na ogromnom aerodromu „Leonardo da Vinči“. Tu prisidamo za Redo di Kalabriju, već za jedan sat smo stigli. Gospodin Đani nas razmišta po apartmanima, nas šest smo smišteni kod jedne simpatične majke, dva po dva u sobu. Nismo se baš zdravo oduševile smištajom, al onako umorne brzo smo zaspale.

Već sutradan je polazak u škulu, koja je lipa, kažu da je zgrada jedne sridnje stručne škole.

Prvo nas testiraje da bi nas rasporedili u grupe prema pridznanju italijanskog jezika. Ne čuje se više naš jezik, samo italijanski, engleski nam ništa ne pomaže. Italijani, jel ga ne znadu, jel neće da divane engleski jezik. Uporno se trudim da znanje italijanskog maksimalno koristim, jel drugčije ne mož.

Učenje, razgledanje grada, uživanje u plažama

Saopštavaje nam da nastava traje od 9 do 15 sati, s malim odmorom za užnu. Predmeti su gramatika italijanskog jezika, konverzacija, pisani jezik i audio-vizuelno učenje jezika. Svaki predmet pridaje drugi profesor; simpatični su na prvi pogled, al i dosta zahtivni.

Krećemo u upoznavanje grada. Grad vrlo bučan, prometan, a po izgledu mediteranski, ko da svaka ulica završava na obali mora.

S pendžera naše sobe pruža se divan pogled na Siciliju, a pogled na Jonsko more je ravna pučina koja se u daljini spaja sa nebom, di su vidljivi mali i veliki brodovi.

Za ranu brinemo sami, idemo pice i lazanje, to nam je najjeftinije i najpristupačnije, doduše stalno se divimo sladoledu kaku je samo u Italiji.

Da iskoristimo vrime za litovanje istražujemo plaže, ima ji mnogo, do oni lipši i udaljeniji stiže se lokalnim autobusom jel vozom. Nas većina se odlučiva na gradsku plažu, kupamo se i uživamo. Uživanje prikidaju telefonski pozivi od kuće. Zabrinuti roditelji pitaju kako sam? Odgovor je: „Ne brinite, fala Bogu dobro sam.“

Uveče izlazimo u kafić i diskoteku, koji je ovde zdravo tušta. Često ostanemo i štogod duže pa se „kući“ vraćamo u sitne sate, što se sutradan ositi na časovima, kad mi se baš pridrima.

Izlet na Siciliju

Polovinom jula, vođa grupe gospodin Đani vodi nas na jedan divan i nezaboravan izlet na ostrvo Siciliju. Cila grupa ukrcava se na jedan brzi trajekt, koji privozi putnike, razna vozila autobuse, aute i kamione. Prilazimo morem koje je široko 40km. Kažu da će tu u budućnosti bit izgrađen most. Stižemo u lučki grad Messina, kažu da su svi ti gradovi nastali od kadgodašnji grčki kolo-

nija, pa onda nije ni čudo da su taj dio Italije Grci nazvali Magna Graeciae.

Grad je mediteranski, ima staro gradsko jezgro, divne palate i građevine, al dominiraje svojom monumentalnošću crkve, koji je baš puno. Grupa se ode dili, jedni odlaze do još uvijek aktivnog vulkana Etna, a moja grupa kreće obalom Tirenskog mora ka gradu Palermo. Obala je privedna, bezbroj uvala, zaliva, a u daljini se vide Liparska ostrva. Usput se zaustavljamo u gradićima Tomini i Ćefalu, stižemo u Palermo. U životu nisam vidila lipši grad. Prilipi trгови sa fontanama, cvitnim alejama i visokim palama, gradom dominiraje ogromne palate, crkve i razna zdanja, ljudi priplanuli, veseli, nasmijani. Sustrili smo se sa bezbroj turistički grupa iz cilog svita. Grad je povezan morskim putom s čitavim Mediteranom, vidili smo ogromnu luku, a ima i veliki aerodrom koji povezuje, maltene, sve kontinente.

Divan doživljaj, oduševili smo se lipotom Sicilije, iako smo je vidili tek krajičkom, odnosno samo sivernu obalu. Razgledali smo grad nekoliko sati, a ne bi bilo dosta ni nekoliko dana da se upozna ta prilipa luka na Siciliji i obalama Tirenskog mora.

Sa izleta se vraćamo prezadovoljni, a nije bilo ni skupo, troškovi prevoza 20e.

Rastanak i ponovni sastanak

Učenje jezika se svakim danom intezivira, niki od nas već i posustaju, al ja ne, kad sam već došla oču da naučim što više. Uživamo u lipotama „našeg” Ređa, divimo se lipim građevinama i crkvama koje svojim tornjovima dominiraju panoramom grada. Drukarstvo i druženje, kako se primiče kraj sve je intenzivnije, sve se više upoznajemo, a zajednički izlasci su obavezni. Prid kraj sve smo tužniji al i zabrinuti kako ćemo uraditi konačni test i proviru znanja; skoro svi smo odlično uradili, s provirom znanja zadovoljni mi, al i naši profesori. Dobijamo na kratkoj ozbiljnoj svečanosti i diplome.

Došo je dan povratka, opet avionom do Rima, pa prilazak u drugi avion za Beograd – slećemo i vrlo brzo ugledala sam sritna lica moji roditelja, susrit dirljiv; al i rastanak s prijateljima iz litnje škole bio je dosta tužan; pao je dogovor; prva polovina septembra sastanak u Beogradu.

Tako je prošlo moje nezaboravno lito 2011. godine, lipo i korisno.

Ana Bošnjak

Učenica IV razreda gimnazije „Veljko Petrović” Sombor

Pipi duga čarapa

Pritpostavljam da ste svi čuli (i vidili) za ovu divojčicu, junakinju, kako mnogi prithodni tako i noviji generacija. Mož se kazat da Pipi Duga Čarapa - živi med današnjom dicom i u onima koji su kadgod bili dica.

Kako je nasto lik Pipi Duge Čarape

Virovatno se pitate, ko je i zašto izmislio ovaj lik? Švedska književnica **Astrid Lindgren** je lik Pipi Duge Čarape izmislila sasvim slučajno, davne 1945. godine, dok joj je ćerka ležala u postelji, u želji da prikrati dosadu oboliljoj ćerki.

Pravo ime Pipi Duge Čarape je Pipiloti Viktualni Rulgardini Krusmjanti Efraimsdoter Lungstrump. Ona živi sama u Vili Vilakuli. Mama joj je umrla dok je još bila mala, a tata je kapetan jednog velikog gusarskog broda koji je stalno na pučini... Pipi Duga Čarapa je uvijek nasmijana, energična, pametna cura pigavog lika i s riđim kicicama, koja di god da se pojavi napravi haos. Ona sa svojim prijateljima stalno upada u probleme, al ji uvijek elegantno i zabavno rišava. Ona je puna snage i energije. S ocom moreplovcom proputovala je cio svit, divani nekoliko jezika, puno tog zna...al ona je ipak još uvijek curica željna druženja i sigre. Pipi živi s majmunom gospodinom Nelsonom i konjom, nosi različite čorape i ne voli ić u škulu već radi šta oće, a drugare okuplja pričama o mistima di je bila sa ocom, kapetanom južni mora. Pipi Duga Čarapa je simbol slobodnog diteta bujne mašte i natprirodne snage.

Popularnost koja je došla kasnije

Ova devetogodišnja curica neobičnog imena i ponašanja bila je što-

god novo i drugačije u vrime kad su curice u knjigama bile uglavnom uredne, poslušne i tije. Lik Pipi je u početku bila dočekana odbojno, naročito med roditeljima i nastavnicima a razlog tom je njezina nezavisnost ko i odnos prema škuli. Vrimenom je Pipi postala uzor za nezavisnost, pravdu i borbu protiv nasilja. Koliko je postala poznata divani i podatak da su švedski republikanci i antimonarhisti čak tražili da na švedskim kovanicama Pipi bude umisto kralja Karla XVI Gustafa.

Dičiji Nobel za Pipi

Da je Pipi Duga Čarapa prava curica, imala bi sad 65 godina i virovatno bi bila majka koja dicitriča pričepriče ko sve majke ovog svita.

Dogodovštine ove zanimljive curice privedene su na blizo 100 jezika i doživile su brojne dramatizacije i ekranizacije. Književnicu Astrid Lindgren u svitu smatraje autorkom koja je zauvik prominila dičiju književnost. Najvrjednija svitska nagrada u oblasti dičije literature nosi njezino ime i smatra se „dičijim Nobelom”.

Branka Bešlić

Sve o sladoledu

Šta je to - slatko, ladno, fino i ne možeš mu odoliti? Naravno, sladoled!

Za sladoled se kaže da je najstarija poslastica na svitu. Ne zna se tačno kad i ko ga je izmislio, al legende kažu da je za ovu poslasticu znao još **Neron** prije nove ere. On je volio dobro poist, al mu je liti nika-ko falilo štogod da ga razladi. U to vrime nije bilo ni struje a kamoli zamrzivača, pa je Neron naredio svojim slugama da mu svaki dan donosu tušta leda s vrhova planina i da ga mišaje s voćem. Ta mišavina smatra se prvim sladoledom.

Recept za sladoled - tajna

Svitski putnik **Marko Polo** je jedared probo razlađenu poslasticu od mlika, meda i još koji čega na dvoru **Kublaj Kana**. On je to posli pripremio na italijanskom dvoru. Recept je posto omiljena poslastica med bogatašima u Italiji, Francuskoj, Engleskoj, a uputstva za pravljenje sladoleda čuvana su u tajnosti da ji ne dozna prost narod.

Prvi sladoled u kornetu i na štapiću

Od onda pa do danas izmišljeno je puno novi ukusa, novi načina posluživanja, ambalaže.

Prvi sladoled u kornetu nasto je sasvim slučajno. Jednog zdravo vrućeg dana, 1904. godine, u Misuriju, šetači su navalili na razlađivanje, a trgovci su zadovoljno trljali ruke. Kad je sladoledžiji **Čarlsu** nestalo zidilica, iz koji su posetioci ili slado-

led, vrlo friško se snašo. Pored njega prodavale su se rskave i fine palačini-

te. On ji je uzo, uvijo u fišek (kornet) i u njemu posluživio sladoled.

A prvi sladoled na štapiću nasto je u Ajovi. U jednu radnju ušo je derančić koji nika-ko nije mogo da se odluči šta da kupi: sladoled jel čokoladicu. Vlasniku je palo na pamet da mož sladoled uvit u čokoladu i zabost na štapić, pa će deran dobit i jedno i drugo.

Zanimljivi ukusi

Sladoled od vanilije, čokolade, jagode su načešće prodavani u svitu. Al u novije vrime, ljudi se trude da izmisle što neobičnije ukuse. Nismo baš cigurni kome bi se dopali sledeći ukusi, al da znate da ima i ovaki sladoleda: od ribe (i riba i sladoled su dobri, al zajedno?...), hobotnice (pa vam viri jedan pipak ko dekoracija), čili (od paprene paprike), od guščije džigerice (ovo mož bit i pridilo), od slanine (samo ne znamo di se prodaje: u poslastičarnici jel mesari), od zelenog čaja (ništa čudno da u njemu nema i kuvanog grava), od kiseli krastavaca s koprom... Jel se i vama dopadaje ovaki sladoledi? Ima ko ji voli, a bil ji vi probali?

Pa ipak, najprodavaniji su oni od vanilije. Naučnici su utvrdili da jedna kašika sladoleda čini ljude srićnim jel se u mozgu stvara osičaj zadovoljstva sličan onom kad slušate omiljenu muziku. Prema istraživanjima, izbor ukusa mož nam kazat štogod o karakteru:

- od čokolade - vole vas u društvu i živahni ste;
- vanilije - volite zabavu, romantični ste, veliki optimisti;
- jagode - stidljivi ste, zahtivni, imate tušta drugara koji od vas očekivaje pomoć.

Zanimljivosti o sladoledu

- U Italiji postoji fakultet na kojim se uče sve tajne sladoledžijskog posla. Cina studiranja je oko 800 evra nediljno, a za te novce možete naučit praviti najbolje sladolede na svitu.
- U Torontu, u Kanadi, opravljena je najveća sladoled torta na svitu. Ona je bila teška 10 tona i 130 kila. Oko torte metnili su piškote, u sridinu sladoled koji su dovlačili viljuškama na paletama.
- Jedan čovik iz Kine opravio je biciglu od štapića za sladoled. Za to mu je trebalo 10.000 štapića i osim

lanca i ležajova sve je bilo od nji. Točkovi se nisu baš okrećali ko oni

od gume, al on se na njoj vozo prid publikom po sata i bicigla ga je izdržala iako je imo 90 kila!

- Sladoled u Rusiji se više ide zimi nego liti jel je visoko kaloričan pa vam posli nije ladno.

- Upalu grla od sladoleda mogu dobit samo oni kojima je grlo već napadnuto bakterijama.

- Dokazano je da muškarci idu više sladoleda od žena, a najviše ga idu dica od 2 do 12 godina i stariji od 45 godina.

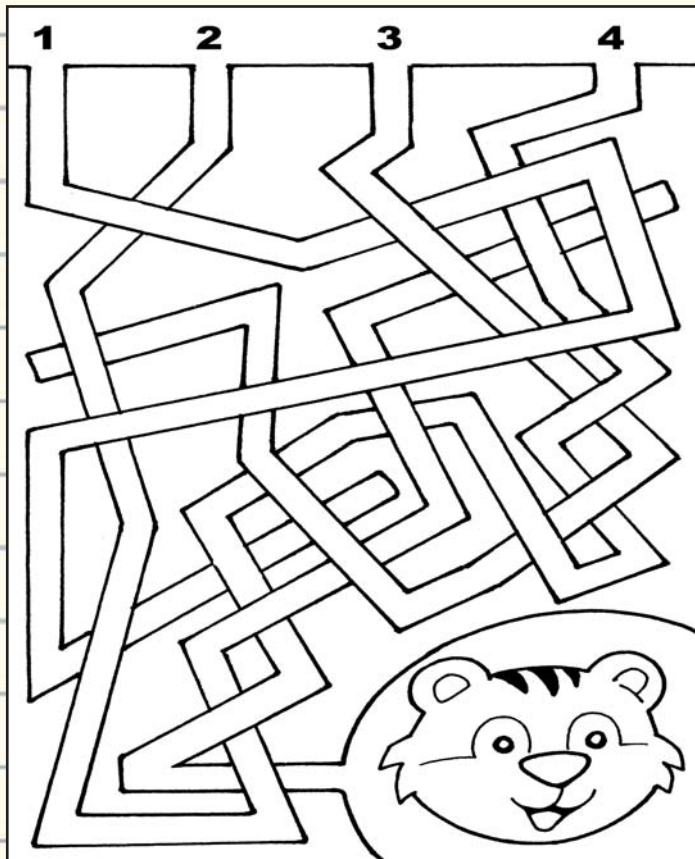
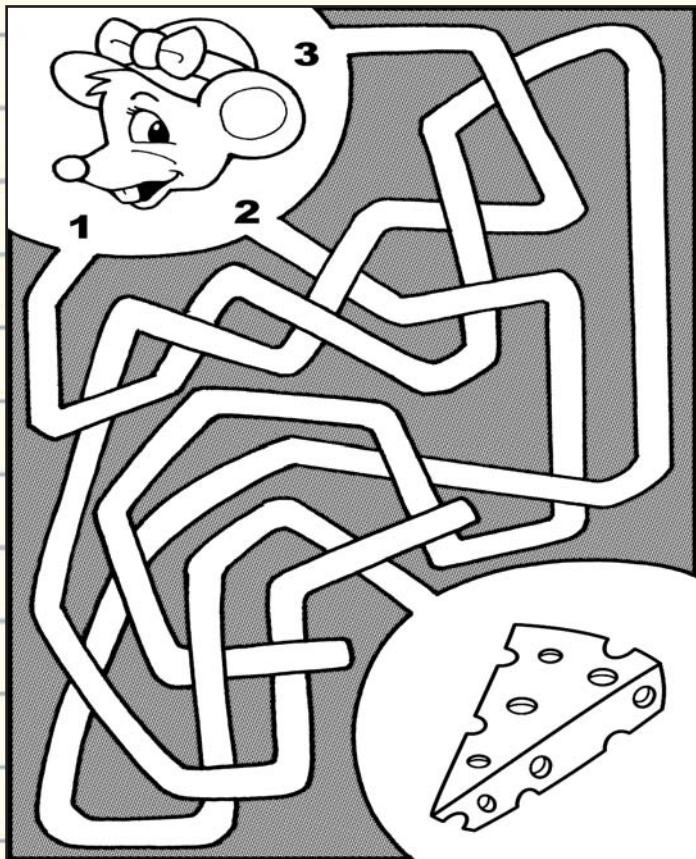
- Jestel znali da se jedna kuglja sladoleda poliže posli 50 lizova.

I za kraj dokazano je da je sladoled zdrava i dobra poslastica. Ako poidete deci i po sladoleda od vanilije uzeli ste isto toliko kalcijuma, belančevina, vitamina B i kalorija, ko da ste popili šolju mlika.

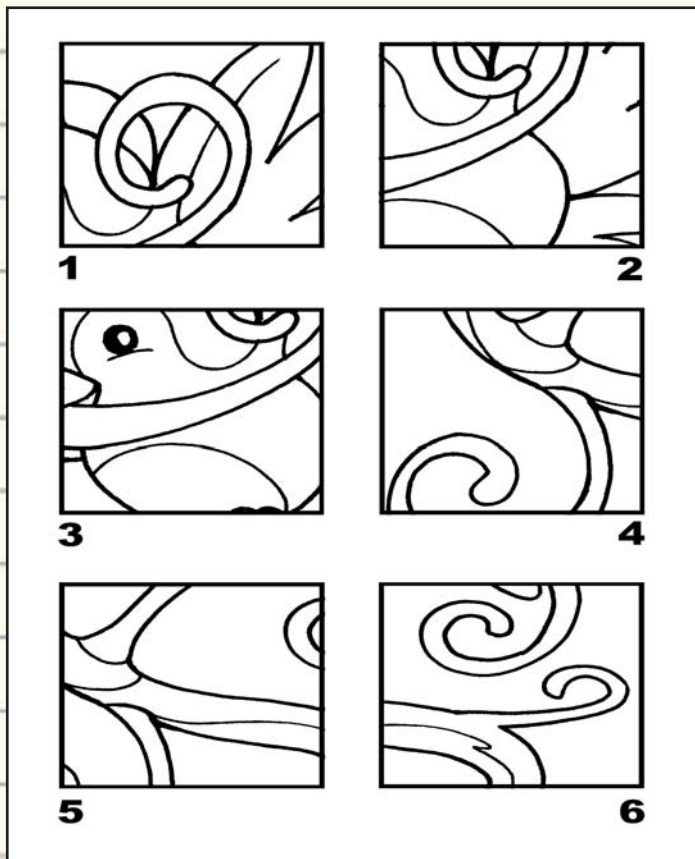
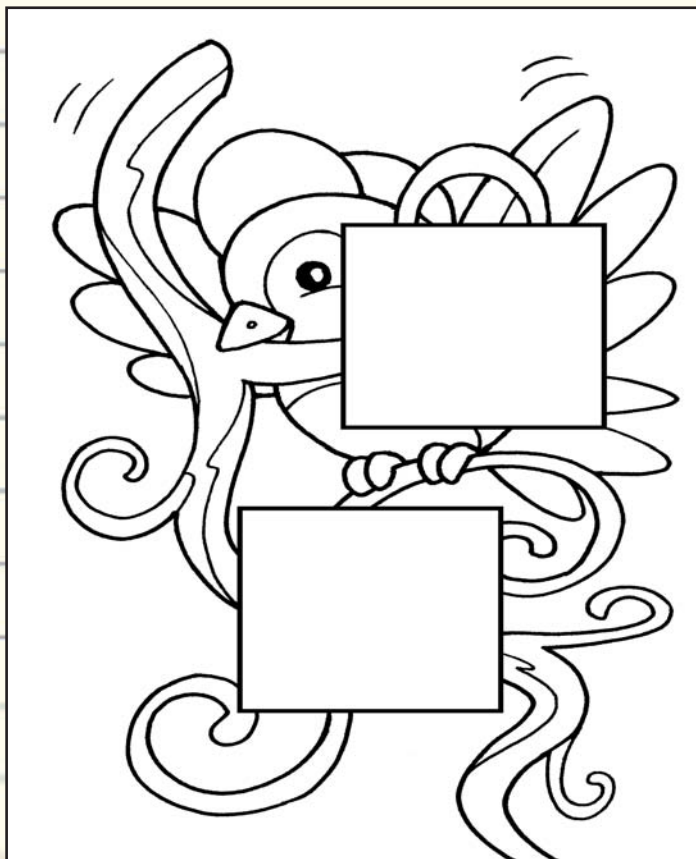

PRONAĐITE PUT KROZ OVA DVA LAVIRINTA!

UMETNITE DVI SLIČICE S DESNE STRANE DA VIDITE KO SE SAKRIO NA SLIKI!

GEOGRAFIJA

Nastavnik prozove Antuna i pita ga:

- Antune, znaš li ti koliko ima od Sunca do Miseca?
- Znam, ko iz topa kaže Antun. Ima isto toliko ko i od Miseca do Sunca.

BUNJEVAČKE NARODNE IZREKE

Daj pa se kaj.
Daleko mu lipa kuća.
Dali vitru leđa. (Pobigli su.)
Danas meni, sutra tebi.
Da te Bog vidi.
Dao se u đubre.
(Linčari, bresposličari.)
Dao se u mengule.
(Zapo u nevolju.)

Iz knjige „Narodne umotvorine bački Bunjevaca“ Marko Peić i Grgo Bačlija

ČORBA PO ODILU

Konobar posluživa gosta u restoranu. U laboški dono čorbu, uzo veliku kašiku pa mu vadi u pladanj. Kako je bio još nov u ovom poslu, malco se splete pa prolije čorbe gostu na odilo. Ovaj iznervirano kaže konobaru:

- Čovče božiji, pa cilu ste mi čorbu prolili na novo odilo!
- A, nisam cilu, ima još u kujni cila kastrona, pravda se konobar.

OČU BIT ŽEDAN JEL NEĆU

Bać Grgo je svako veče na do laf, koji stoji nuz krevet, mećo dvi čaše. Jedna uvik puna vode a druga prazna. I tako iz večeri u veče, sve dok ga najmlađi sin Pere nije pito:

- Dobro baćo, zašto Vi uvik mećete dvi čaše? I to još jednu praznu a drugu punu.
- A kako da znam očul noćom bit žedan jel neću? odgovori mu baćo.

ZAŠTO?

Zašto medo baca sate?
Zato da vidi kako vrime brzo leti.

SIDIM I DIVANIM GLUPOSTI

Sidi zec na panju u šumi. Naiđe medo i pita ga:

- Zeko, šta to radiš?
- Oštrim kandže i čekam vuka.

Začudi se medo tolikoj zekinoj hrabrosti pa to kaže liji.

Ova nije bila lina pa ajd i ona da vidi ovo čudo.

I jeto nje prid zecom pa ga pita:

- Zeko, šta to radiš?
- Zec je samo pogleda, pa kaže:
- Oštrim kandže i čekam vuka.

Lija, već kaka je, nije mogla izdržat, potraži vuka pa izdivani o čudnom zekinom vladanju. Ni vuk nije mogo ostat da ne vidi ovo čudo pa se zaputi i on kod panja u šumu. Kad stvarno, tamo zec. Vuk ga upita:

- Zeko, šta to radiš?
- A jeto, sidim na panju i pripovidam gluposti, odgovori zec.

